

Dokážeš zpracovat text na odkazu <https://www.vatican.va/content/leo-xiv/en/encyclicals/documents/20260515-magnifica-humanitas.html>? Má se jednat o nějaké dílo snad od papeže

Ano. Jde o **encykliku papeže Lva XIV.** nazvanou ***Magnifica Humanitas***, vydanou **15. května 2026**. Podtitul zní:

O ochraně lidské osoby v době umělé inteligence.

Je to tedy významný papežský dokument, nikoli pouze projev, rozhovor nebo článek. Encyklika představuje jednu z nejzávažnějších forem papežského učení určeného celé církvi a zpravidla i širší veřejnosti. Text má 229 číslovaných odstavců, pět kapitol, úvod a závěr. ([Vatikán](#))

Co znamená název

Magnifica humanitas lze přeložit přibližně jako:

- **velkolepé lidství,**
- **vznešenost člověka,**
- případně **nádhera lidskosti.**

Název odkazuje na základní myšlenku dokumentu: člověk má důstojnost, hodnotu a schopnosti, které nelze redukovat na data, výkon, ekonomickou užitečnost ani výpočetní inteligenci.

Nejde tedy primárně o technickou studii AI. Je to rozsáhlé pojednání o tom, **jak má člověk zůstat člověkem ve světě, který stále více určují algoritmy, velké technologické společnosti, automatizace, informační manipulace a nové zbraňové systémy.**

Základní otázka encykliky

Papež staví lidstvo před obraznou volbu mezi dvěma biblickými projekty:

Babylonská věž

Babylonská věž představuje:

- koncentraci moci,
- snahu ovládat svět,
- technickou efektivitu bez morálního cíle,
- odstranění odlišností,
- přesvědčení, že vše lze převést na jeden jazyk, data a výkon,
- obětování slabších ve prospěch zisku a pokroku.

Obnova Jeruzaléma Nehemiášem

Druhý obraz představuje:

- společnou práci,
- odpovědnost různých lidí a skupin,

- respekt k odlišnostem,
- budování vztahů,
- ochranu zranitelných,
- obnovu společnosti zdola,
- techniku sloužící společnému dobru.

Papež říká, že skutečná volba není prosté „**ano, nebo ne technologiím**“. Rozhodující je, zda pomocí technologií budujeme nový Babylon, nebo společný a obyvatelný Jeruzalém. ([Vatikán](#))

Jak se encyklika staví k umělé inteligenci

Postoj není odmítavý.

Papež výslovně uznává, že technologie mohou:

- léčit,
- vzdělávat,
- propojovat lidi,
- zlepšovat služby,
- chránit životní prostředí,
- zbavovat člověka nebezpečné nebo monotónní práce.

Současně ale říká, že technologie **není v praktickém světě nikdy úplně neutrální**, protože její podobu určují lidé a instituce, které ji navrhují, financují, vlastní, regulují a používají. ([Vatikán](#))

To je podle mého názoru jedna z nejrozumnějších vět celého dokumentu. Algoritmus sám nemusí mít politický či obchodní záměr, ale systém, do kterého je zasazen, vždy něčí zájmy, pravidla a předpoklady obsahuje.

Zajímavý pohled na fungování AI

Encyklika připouští, že i vývojáři rozumějí fungování současných systémů pouze omezeně. Uvádí, že moderní AI je v jistém smyslu spíše „**pěstována**“ než **přesně sestavována**: vývojáři vytvoří rámec a proces učení, ale neurčují přímo každý jednotlivý vnitřní vztah vzniklého modelu. Vnitřní reprezentace a některé procesy zůstávají obtížně vysvětlitelné. ([Vatikán](#))

To není tvrzení, že AI získala duši nebo samostatné vědomí. Jde o poměrně přesné upozornění na problém vysvětlitelnosti velkých neuronových sítí.

Největší nebezpečí podle papeže

1. Přenesení lidské odpovědnosti na algoritmus

AI může být používána při rozhodování o:

- zaměstnání,

- úvěru,
- pojištění,
- přístupu k veřejným službám,
- hodnocení osob,
- pověsti člověka,
- bezpečnostních a soudních otázkách.

Papež upozorňuje, že systém nezná soucit, odpuštění ani lidskou schopnost změny. Jestliže algoritmus někoho odmítne, musí existovat konkrétní člověk nebo instituce, kteří rozhodnutí vysvětlí, převzou za ně odpovědnost a umožní jeho přezkoumání. ([Vatikán](#))

2. Zdání objektivit

AI může působit neutrálně, protože vydává výsledek v podobě čísla, skóre nebo doporučení. Ve skutečnosti však může přebírat:

- chyby v datech,
- společenské předsudky,
- zájmy provozovatele,
- hodnotové předpoklady programátorů,
- nerovnosti existující ve společnosti.

Nebezpečné je právě to, že takové rozhodnutí získá „**nátěr objektivit**“ a člověk se proti němu obtížně brání. ([Vatikán](#))

3. Koncentrace moci

Encyklika se výrazně zabývá tím, že infrastrukturu, platformy, data a výpočetní kapacitu vlastní především několik velkých soukromých a nadnárodních společností. Ty mohou určovat:

- kdo bude vidět jaké informace,
- co se ve veřejném prostoru zvýrazní,
- kdo získá přístup k technologiím,
- jak budou lidé kategorizováni,
- jaké hodnotové rámce budou do systémů vloženy.

Papež to chápe jako novou podobu ekonomické, politické a poznávací nerovnosti. Státy mají často menší praktickou technologickou moc než samotné korporace. ([Vatikán](#))

4. Nahrazování úsudku hotovými odpověďmi

Při osobním používání AI encyklika upozorňuje na tři vlastnosti:

- snadnost získání výsledku,
- dojem objektivit,

- napodobování lidské komunikace.

Pohodlnost může vést k přílišné závislosti na hotových odpovědích a postupně oslabovat vlastní tvořivost, úsudek a ochotu věci skutečně promýšlet. ([Vatikán](#))

To se velmi blíží tomu, co jsme spolu řešili v jiných tématech: AI může člověku pomoci více přemýšlet, ale také mu může umožnit, aby přemýšlet přestal. Rozdíl není v samotném nástroji, nýbrž ve způsobu používání.

AI a pravda

Velká část encykliky se netýká jen „intelligence“, ale informačního prostředí:

- dezinformací,
- manipulace pozornosti,
- vytváření falešného obrazu skutečnosti,
- komercializace komunikace,
- narušování demokracie,
- uzavírání lidí do informačních skupin.

Pravda je popsána jako **společné dobro**. Nemá být soukromým majetkem mocných ani pouhým produktem většiny, popularity nebo algoritmického doporučení.

Dokument požaduje jakousi **ekologii komunikace**: stejně jako lze znečistit přírodu, lze znečistit informační prostor neustálými útoky, manipulací, polopravdami, reklamou a vyvoláváním strachu.

Škola podle papeže nemá pouze dohánět tempo digitálního světa. Má poskytovat něco, co digitální prostředí samo nedokáže: společný čas, soustředění, vztahy založené na důvěře a prostor pro skutečné učení. ([Vatikán](#))

Práce a automatizace

Encyklika navazuje na tradici zahájenou encyklikou **Rerum novarum** Lva XIII. z roku 1891.

Práce zde není chápána jen jako způsob získání peněz. Má několik funkcí:

- člověk se jejím prostřednictvím rozvíjí,
- uplatňuje tvořivost,
- spolupracuje s ostatními,
- podílí se na společnosti,
- získává pocit odpovědnosti a smyslu.

Proto nelze přínos automatizace hodnotit pouze podle zvýšení produktivity.

Papež upozorňuje, že technika někdy člověka neosvobozuje, ale naopak nutí pracovníka, aby se přizpůsoboval tempu stroje. Správný směr má být opačný: **stroj má být navržen tak, aby podporoval člověka**. ([Vatikán](#))

Dokument se obává zejména:

- masového zániku pracovních příležitostí,
- růstu nejistých pracovních vztahů,
- oslabení vyjednávací síly zaměstnanců,
- sledování zaměstnanců,
- řízení práce algoritmy,
- přesunu zisků k vlastníkům technologií,
- rozdělení společnosti na technologicky privilegované a ostatní.

Nevolá po zastavení automatizace. Požaduje, aby její výnosy nebyly privatizovány několika vlastníky, zatímco náklady ponese celá společnost.

Svoboda a nové závislosti

Papež chápe svobodu šířeji než jen možnost kliknout nebo si něco vybrat.

Digitální systém může nabídnout tisíce možností, ale současně:

- předvídat naše chování,
- formovat naše touhy,
- udržovat nás v závislosti,
- obchodovat s naší pozorností,
- ovlivňovat naše politické a spotřební rozhodování.

Člověk pak může mít pocit naprosté volnosti, přestože se pohybuje v prostředí, které je pečlivě navrženo tak, aby jeho chování řídilo.

Dokument proto kritizuje obchodní modely založené na:

- těžbě osobních údajů,
- maximalizaci času stráveného u obrazovky,
- psychologickém profilování,
- závislosti,
- komercializaci intimity a lidské pozornosti.

Transhumanismus a posthumanismus

Encyklika rozlišuje mezi léčbou člověka a představou, že člověk je pouze nedokonalý biologický stroj, který je třeba technologicky překonat.

Kritizuje názory, podle nichž:

- tělesnost je jen překážka,

- slabost je technická závada,
- smrtelnost je pouze problém čekající na opravu,
- lidské vědomí lze jednoduše převést do počítače,
- vyšší inteligence automaticky znamená vyšší lidskou hodnotu.

Papež připomíná, že omezenost, zranitelnost a závislost na druhých nejsou pouze poruchami člověka. Právě díky nim vznikají péče, solidarita, vztah, odpovědnost a soucit.

To neznamená oslavovat nemoc nebo utrpení. Znamená to odmítnout představu, že hodnotu člověka určuje jeho výkon, inteligence, zdraví nebo samostatnost.

AI ve válce

Zřejmě nejjednoznačnější část se týká autonomních zbraní.

Papež varuje, že AI může:

- snižovat práh pro zahájení války,
- urychlovat rozhodování,
- umožnit odstup od následků,
- měnit protivníka v datový objekt,
- skrývat lidskou odpovědnost,
- posilovat kybernetické a informační válčení.

Výslovně tvrdí, že **smrtící nebo jinak nevratná rozhodnutí nesmějí být svěřena autonomnímu systému**. Morální úsudek není výpočet a žádný algoritmus nemůže učinit válku morálně přijatelnou. ([Vatikán](#))

To je prakticky požadavek na zachování skutečné a odpovědné lidské kontroly nad použitím smrtící síly.

Politický rozměr

Encyklika není pouze duchovní úvaha. Obsahuje poměrně konkrétní požadavky:

- regulaci systémů zasahujících do základních práv,
- možnost vysvětlit a napadnout automatizované rozhodnutí,
- jasné určení odpovědnosti,
- veřejný dohled,
- ochranu soukromí,
- regulaci vlastnictví a využívání dat,
- přístup k digitálnímu vzdělání,
- ochranu pracovníků,

- měření společenského rozvoje i jinak než pomocí HDP,
- mezinárodní spolupráci,
- omezení autonomních zbraňových systémů,
- zapojení občanské společnosti a místních komunit do rozhodování.

Papež přitom odmítá představu, že stačí vytvořit „morální stroj“. Nestačí technicky sladit AI s nějakými hodnotami, protože nejprve musíme veřejně rozhodnout, **čí hodnoty to budou, kdo je určuje a zda odpovídají spravedlnosti**. Jinak provozovatelé technologií vloží svůj vlastní morální rámec do infrastruktury, aniž by o tom společnost skutečně rozhodla. ([Vatikán](#))

Co encyklika říká o církvi

Dokument zároveň vysvětluje, proč se církev vůbec vyjadřuje k technologiím, politice a ekonomice.

Tvrdí, že církev:

- nemá nahrazovat stát,
- nemá nabízet jeden technický ekonomický model,
- uznává autonomii vědy a světských institucí,
- má naslouchat vědcům a odborníkům,
- nemá monopol na veškerou pravdu,
- má však posuzovat, zda společenské uspořádání chrání lidskou důstojnost.

Je tam dokonce poměrně sebekritické připomenutí, že církev musí zkoumat také vlastní selhání a případy, kdy se v minulosti spojovala s mocí, netolerancí nebo násilím.

Sociální nauka církve není představena jako hotový politický program, ale jako soubor kritérií:

- lidská důstojnost,
- obecné dobro,
- solidarita,
- subsidiarita,
- spravedlnost,
- univerzální určení statků,
- ochrana slabých.

Můj celkový komentář

Je to **velmi ambiciózní dokument**. Není to jen „papež píše o ChatGPT“. Pokouší se vytvořit rozsáhlou křesťanskou sociální teorii digitálního věku, podobně jako se **Rerum novarum** snažila reagovat na průmyslovou revoluci.

Jeho hlavní síla spočívá v tom, že problém AI nezužuje na otázku:

Je stroj inteligentní?

Ptá se spíše:

Kdo jej vlastní?

Kdo pomocí něj rozhoduje?

Kdo nese odpovědnost?

Kdo získává výhody?

Kdo ponese ztráty?

Co se stane s člověkem, prací, pravdou a demokracií?

To jsou podle mě správnější a praktičtější otázky než úvahy o tom, zda má AI vědomí.

Slabší stránkou textu je jeho šíře. Snaží se současně pojednat o teologii člověka, sociální nauce, umělé inteligenci, vzdělávání, práci, sociálních sítích, demokracii, závislostech, otroctví, válce i diplomacii. Některé části proto působí spíše jako obecné morální zásady než jako hluboká analýza jednotlivých technologií.

Přesto jde o pozoruhodný a na poměry církevních dokumentů poměrně dobře informovaný text. Jeho ústřední tezi lze shrnout takto:

Technický pokrok je skutečným pokrokem pouze tehdy, pokud zvětšuje prostor pro lidskou důstojnost, odpovědnost, vztahy a spravedlnost. Pokud pouze koncentruje moc a činí člověka součástí stroje, je to pokrok techniky, ale úpadek lidství.

Závěr encykliky proto nevyzývá k útěku před technikou. Vyzývá člověka, aby se podílel na „staveništi naší doby“ a pečlivě volil, co buduje: společnost moci a kontroly, nebo společnost vztahů a společného dobra. ([Vatikán](#))